

KAPITEL 2

Enkelheten bortom komplexiteten

Vi träffades för första gången som studenter i en religionskurs på BYU som hette "Your Religious Problems" [Dina religiösa problem]. Vi löste båda våra största "religiösa problem" när vår vänskap från den kursen blomstrade och blev till vårt äktenskap. För varje föreläsning valde en elev en religiös fråga, forskade om den, och ledde sedan en klassdiskussion om den. Var och en av oss skrev en kort uppsats om hur vi skulle lösa problemet.

En del elever tittade närmare på frågor i kyrkans historia eller kritik av Joseph Smith. Andra såg på doktrinära frågor, och ytterligare andra undrade bara hur de bättre kunde leva evangeliet. Det var en välsignelse att kunna utforska de här frågorna tillsammans i en anda av ömsesidig tillit. Vår lärare West Belnap, som då var dekanus för BYU:s religionsfakultet, lät oss ofta kämpa. Han ville att vi skulle dra egna slutsatser. Men ändå visste han precis när och hur han skulle vägleda oss med en liten knuff då och då. Han lärde oss hur man studerar evangeliet väl samtidigt som han hjälpte oss stärka vår tro på det. Den kursen hjälpte oss inse att tro inte är blind.

Vi vet båda vad det innebär att stöta på frågor som kräver en djupare undersökning både tankemässigt och trosmässigt. Få av dagens frågor är nya. Det som är nytt är volymen av dialog kring dessa frågor genom internet – ett verktyg som, vilket vi alla vet, kan skapa både klarhet och kaos.

För att skapa lite ordning i kaoset vill vi dela med oss av en tankemodell som försöker uppmuntra både klart tänkande och trofasta val. När de hålls ihop kan tanke och tro interagera för att hjälpa oss hålla balansen andligt – och för att hjälpa oss växa. Låt oss börja med att titta på den naturliga kontrasten mellan evangeliets ideal och livets realiteter.

När vi är unga har vi en tendens att tänka i svart och vitt – det finns väldigt få gråzoner i vårt perspektiv. Och många ungdomar och unga ensamstående vuxna har en barnslig optimism och lojalitet som gör dem underbart läroaktiga. Vanligtvis litar de på sina lärare, tror på det de läser och tjänar gärna i kyrkan. Vuxna nyomvända har ofta en liknande inställning. Deras gladlynta anda och syn på saker utgör ett uppfriskande bidrag till deras församlingar och grenar.

Men med tiden bildar våra upplevelser av det verkliga livet ofta en ny dimension – en växande medvetenhet om glappet mellan verkligheten och idealet, mellan saker som de *är* och som de *borde* vara. En pianolärares förklaring av hur övning ger färdighet ger oss följande bild av att sätta höga mål och att sträva för att nå dem – vilket fångar förhållandet mellan verkligheten och idealet: "En fjärran stjärna / men ej för långt bort / lockar oss till stjärnhimlen. / Och även om vi inte når den / har vi försökt / och i försöket / kanske lärt oss / att skapa vår egen himlabana."⁴ Vi står på den jordiska verklighetens mark och sträcker oss uppåt mot våra höga ideal. Vi kan kalla avståndet mellan den plats där vi befinner oss och den där vi vill vara för "glappet".

Vi ser glappet för första gången när vi inser att vissa saker om oss själva eller om andra människor inte är vad vi trodde att de var. Till exempel: även vid ett universitet som tillhör kyrkan, där man kan vänta sig en varm och hemtrevlig atmosfär, kan en sprillans ny student känna sig vilsekommen och skräm. Eller så kanske hon stöter på en fakultetsmedlem vars inställning till kyrkan är mer liberal – eller mer konservativ – än hon väntat sig.

Och när vi på en vuxen nivå stiftar bekantskap med de personer som har varit våra hjältar kanske vi börjar se deras mänskliga begränsningar. En av våra föräldrar kanske gör oss besvikna på något sätt. Eller så ser vi en ledare i kyrkan glömma ett viktigt möte eller tappa humöret när han är stressad. Vi kanske kämpar för att vara lydiga och ber om den hjälp vi behöver, men svaret kommer helt enkelt inte på det sätt skrifterna verkar utlova. Som ny missionär kanske vi upplever en obehaglig överraskning när vi flyttar från den jublande idealismen på Missionärsskolan till de ibland förvirrande realiteterna av vardagslivet på missionsfältet. Vi kanske genomlider överraskande hälsoproblem, eller stöter på en oväntad konflikt med en nära vän eller familjemedlem. Vi kanske stöter på information vi inte har hört talas om förut om Joseph Smith eller Brigham Young. Eller så ser vi ett inlägg på internet som väcker religiösa frågor vi inte vet hur vi ska svara på.

Sådana upplevelser kan skapa en obehaglig känsla av osäkerhet, och vi kan förståeligt nog längta tillbaka till enklare, lättare tider. Vi kanske upptäcker att vi har blivit lite skeptiska, eller så börjar vi ställa frågor som det inte har fallit oss in att ställa tidigare. Alla råkar inte ut för det här på samma sätt, men när vi växer och vår medvetenhet ökar stöter de flesta av oss på osäkerhet och motstånd.

Det återställda evangeliets grundläggande lärdomar är kraftfulla, tydliga och otvetydiga. Men även i skrifterna förekommer tvetydighet. Tänk till exempel på berättelsen om Nephi, som manades att döda Laban för att få tag i de kritiskt viktiga skriftliga uppteckningarna. Den situationen är fylld av osäkerhet tills vi inser att Gud själv, som gav Mose budet att inte döda, också var källan till Nephis instruktion.

Frälsaren sa också: ”Akta er för att göra era goda gärningar inför människor, för att bli sedda av dem” (Matt. 6:1). Men han sa också: ”På samma sätt ska ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar” (Matt. 5:16). Ett annat exempel: Herren har sagt att han ”inte [kan] se på synd med den minsta grad av overseende” (L&F 1:31). Men på ett annat ställe säger han: ”Gå, och synda nu inte mer” (Joh. 8:11). Rättvisan är sannerligen en gudomlig lag, men det är nådens lag också. Ibland kan de här två begreppen verka motsatta, tills Frälsarens försoning för dem samman.

Gud har gett oss rätta principer att styra oss själva med, men dessa principer kan ibland verka stå i motsats till varandra. Att välja mellan två rätta principer (två olika ”gott”) är svårare än att välja när vi ser en uppenbar skillnad mellan gott och ont. Men det är livsviktigt för vår andliga mognad att lära oss göra sådana val.

Dessutom är dagens samhälle fyllt av ökande dissonans och konflikt över en mängd politiska, kulturella och sociala frågor. Människor på ytterkanterna av dessa frågor verkar vara väldigt säkra på vilket svar som är det rätta. Men vissa vill hellre vara bombsäkra än ha rätt.

Så livet är fullt av tvetydighet, och ett av syftena med jordelivets plan är att lära sig hantera glappet mellan idealet och verkligheten. Enligt gudomlig plan får vi möta ”en motsats till allting” (2 Ne. 2:11). Som Lehis dröm lär oss är vissa delar av jordelivet säkra och tydliga, vilket symboliseras av ledstången av järn som visar vägen till evigt liv, medan andra delar av jordelivet är otydliga, vilket symboliseras av mörkrets dimmor. Men avståndet mellan var någonstans vi är på stigen och var vi vill vara vid livets träd kvarstår. Detta avstånd kan vara fullt av dimmoln, och de som håller fast vid ledstången kan inte alltid se klart framför sig.

Låt oss prata om hur man hanterar denna osäkerhet. Vi vill föreslå en trestegsmodell som bygger på den framstående amerikanske domaren Oliver Wendell Holmes uttalande: ”*Jag ger inte ett öre för enkelheten på den här sidan av komplexiteten. Men jag skulle ge mitt liv för enkelheten på andra sidan av komplexiteten.*”⁵ Stadium ett i vår modell är enkelheten på den här sidan av

komplexiteten, oskyldig och oprövad. Stadium två är komplexiteten, glappet mellan verkligheten och idealet, då vi brottas med konflikter och osäkerhet. Stadium tre är enkelheten bortom komplexiteten, ett stadigt och välinformerat perspektiv som har härdats och prövats av tid och erfarenhet.

Till exempel närvarade vi nyligen vid ett vittnesbördsmöte för sista dagars heliga för några av de kvinnliga fångarna på Utahs delstatsfängelse – kvinnor som skilts från sina familjer och från samhället genom allvarliga brott och allvarliga svårigheter. När en av fångarna bar sitt vittnesbörd sa hon: ”När jag var en liten flicka bar jag ofta mitt vittnesbörd i kyrkan. Med min oskyldiga lilla sjungande röst sa jag: ’Jag älskar min mamma och pappa. Jag vet att kyrkan är sann. Min himmelske Fader älskar mig. Jesus led för mina synder.’ Men i dag, bakom dessa galler, säger jag samma ord med nya ögon och ett nytt hjärta. Nu förstår jag vad orden verkligen betyder – jag vet att kyrkan är sann. Min himmelske Fader älskar mig. Jesus led för mina synder.”

Hon höll på att upptäcka enkelheten på andra sidan av komplexiteten.

Utmaningen för dem som stannar kvar i den oskyldiga, idealistiska enkelheten är att deras perspektiv kanske ännu inte har brottats med realiteten i det som Holmes kallar ”komplexiteten”. Det var därför han inte skulle ge ett öre för den oprövade idealismen i naiv enkelhet.

En del människor som fortfarande befinner sig i den tidiga enkelheten i stadium ett ser helt enkelt inte ett glapp. De filtrerar på något sätt bort alla intryck av skillnaden mellan verkligheten och idealet. För dem är evangeliet som bäst en fast handskakning, en high five och en smiley. Deras mission var den bästa, deras församling är den bästa och varje ny dag blir antagligen den bästa dagen de någonsin varit med om. Dessa gladlynta personer är optimistiska och avslappnade. De kan klara sig igenom många stormar som kan verka formidabla för personer med ett mindre soligt temperament.

Andra i det här stadiet kanske ser glappet, men de väljer – medvetet eller ej – att ignorera verklighetens fasta jord och låtsas på så sätt att de har eliminerat glappet med all dess frustration. De klänger sig fast vid idealet så beslutsamt att de helt enkelt inte känner det obehag som kommer av att inse verkliga fakta om sig själva, om andra eller om världen omkring dem. För dem ställer glappet kanske frågor som är för råa, vilket knuffar dem mot en känsla av förnekelse som filtrerar bort smärtsamma realiteter.

När vi inte ser glappet eller bara fokuserar på idealet och stänger ute verkligheten saknar vårt perspektiv djup. Om detta är vårt paradigm kan tro vara både blind och ytlig, eftersom den saknar medvetenhet och noggrann eftertanke. Dessa begränsningar kan hindra oss från att sträcka ner våra rötter i den verkliga erfarenhetens mylla tillräckligt djupt för att skapa den solida grund som behövs för att stå emot motgångarnas starka vindar (se Alma 32:37–38). För att kunna låta våra rötter växa djupt måste vi lära oss att arbeta oss igenom obehagliga realiteter. När vi växer in i komplexiteten i stadium två kan vi se verkligheten trots dess avstånd från våra ideal – ”tingen som de verkligen är” (Jakob 4:13). Det är endast när vi ser både verkligheten och idealet som vi kan hantera glappet på ett konstruktivt sätt. Om vi inte brottas med den frustration som kommer av att modigt hantera den osäkerhet vi möter kommer vi att sakna den andliga mognadens djupa rötter. Om vi inte ser de problem som finns kan vi inte hjälpa till att lösa dem.

Men trots värdet av att bli medveten om komplexiteten kan man så fullständigt acceptera osäkerhetens moln att ledstången av järn bleknar bort i den omgivande dimman. Skepticism blir mer än bara ett hjälpsamt verktyg – den blir i stället en ledande filosofi. Den som ser livet

endast ur komplexitetens perspektiv eliminerar ofta sin syn uppåt på idealet och fokuserar helt och hållet på verkligheten. I stadium ett kan den oerfarne verka ha alla svar, men känner kanske ännu inte till särskilt många av frågorna. I stadium två kan samma person ha alla frågorna, men få svar. I stadium ett är tron blind eftersom den saknar medvetenhet om verkligheten. I stadium två är tron fortfarande blind om den ser komplexiteten som slutet på trons resa, eftersom den har förlorat visionen av idealet. Lite kunskap, även om den är värdefull, kan vara farlig när den får ha för höga tankar om sig själv. Förmågan att erkänna ambiguitet, ett viktigt steg i vår andliga utveckling, är inte en slutlig form av upplysning – den är bara början.

Människor som njuter för mycket av komplexitetens skeptiska verktyg provar dem ibland i klassrummet i kyrkan eller i samtal med andra. De älskar att korsförhöra de oförberedda och letar bara efter att någons idealistiska bubbla ska flyta omkring så att de kan spräcka den med sin glänsande nål av skepticism. Men när vi spräcker dessa bubblor kan vi förlora harmoni, tillit och känslan av trygghet som bara finns när Anden är närvarande. Vi måste ta en längre och djupare titt på svåra frågor och standardsvar, men utan att kasta oss från extrem oskyldighet till extrem skepticism. Dagens värld är full av hårda skeptiker som älskar att ”upplysa” dem som sitter fast i idealistisk enkelhet, och de erbjuder dem komplexitetens tvivel och agnosticism som en ny till synes modig livsstil.

Jag fick en gång lära mig hur man genom att vara för realistisk – genom att fastna i skeptisk komplexitet – kan hindra Andens påverkan. Jag hade varit på mission i Tyskland i ungefär ett år, länge nog för att ha insett att vårt arbete var svårt och framgångarna få. Jag fick i uppgift att träna upp en ny missionär, äldste Keeler. En dag när jag var borta på ett ledarskapsmöte träffade han och en annan ny äldste en trevlig kvinna vid dörren, men de kunde inte tillräckligt mycket tyska för att prata med henne. Men han sa att han kände ett starkt andligt intryck av att hon en dag skulle bli medlem i kyrkan.

Han var faktiskt så exalterad att han glömde skriva ner hennes namn – eller hennes adress. Han visste bara att hennes lägenhet låg på en femte våning mitt i vårt jättestora område fyllt av höghus. Han var säker på att han skulle känna igen hennes namn på skylten bredvid dörrklockan, så nästa dag sprang vi upp och ner för polerade trappor i timmar, men vi kunde inte hitta henne. När jag sa att vi behövde börja arbeta igen fick han tårar i ögonen och hans underläpp började darra. Han sa: ”Men äldste Hafén, Anden talade verkligen till mig om den där kvinnan.” Jag muttrade att Anden kanske sa åt honom att skriva ner hennes namn och adress.

Men för att lära *honom* en läxa (trodde jag) så sprang jag upp och ner för fler trappor. Sedan, en timme eller två senare, hittade vi henne – Renate Wolfart. Och 40 år senare var Marie och jag tillsammans med Renate, hennes man Friedrich och deras fyra barn och deras makar i Frankfurts tempel i Tyskland. Vi såg genom tårar hur Friederich, som nu var beseglare i templet, beseglade deras yngsta dotter och hennes man. Det är en läxa jag ber att jag aldrig ska glömma: tappa aldrig ”idealet” ur sikte.

Det bästa svaret på osäkerhetens glapp är att fortsätta växa in i stadium tre, där vi inte bara ser verkligheten och idealet – vi håller också fast vid båda perspektiven med vidöppna ögon och hjärtan. När vi ser genom den lins som består av enkelheten bortom komplexiteten kan vi handla även när vi önskar att vi hade mer bevis innan vi beslutar oss för vad vi ska göra. Vi kan till exempel se värdet i att ta emot ett ämbete i kyrkan när vi känner oss för upptagna för att ta på oss fler ansvar. Eller så kan vi följa första presidentskapets råd även om vi inte förstår anledningarna till detta råd, eller när andra omkring oss kritiserar det. Vi kan hellre fria än fälla Herren och hans kyrka vad gäller våra obesvarade frågor.

Valet att tro i det här stadiet är väldigt annorlunda än att bara blint tro. Det är snarare en lydnad som kommer av kunskap och tillit. I stället för att be oss lägga ner det utbildade, kritiskt tänkande sinnets verktyg inbjuder oss denna inställning att använda dessa verktyg tillsammans med vår tillit till idealet, så att vi kan förbättra status quo och inte bara kritisera det.

Man kan kalla det välinformerad tro.

G. K. Chesterton delade en gång in människor i ”optimister”, ”pessimister” och ”förbättrare”, en jämförelse som mer eller mindre liknar Holmes beskrivning av utvecklingen från tidig enkelhet genom komplexitet till mogen enkelhet. Hans slutsats var att både optimister och pessimister ser för mycket på bara den ena sidan av saker och ting. Så varken den extrema optimisten eller den extrema pessimisten är till någon särskild hjälp när det gäller att förbättra mänsklighetens livsvillkor, eftersom man inte kan lösa problem om man inte är villig att erkänna att de existerar samtidigt som man även fortsatt är tillräckligt lojal för att göra något åt dem.

Chesterton sa att faran för den överoptimistiske är att han ”försvarar det oförsvarbara. Han är universums centrum och säger: ’Kosmos är mitt, vare sig det är rätt eller fel.’ Han är inte särskilt benägen att reformera något, utan mer benägen att ge ett sorts officiellt svar på alla attacker som lugnar och försäkrar att allt är som det ska. Han rengör inte världen, utan målar bara över den.”

Å andra sidan, säger han, är faran med pessimister ”inte att de tillrättavisar gudar och människor, utan att de inte älskar det de tillrättavisar”. När han är den så kallade ”ärliga vännen” är pessimisten inte riktigt ärlig. ”Han döljer något – sitt eget mörka nöje i att säga obehagliga saker. Han har en hemlig önskan att skada, inte bara att hjälpa. Han tar den smutsiga kunskap han fick tillgång till [för att kunna] stärka hären och använder den för att avråda människor från att gå med i densamma.”⁶

För att illustrera gruppen ”förbättrare” talar Chesterton om kvinnors lojalitet: ”Vissa dumma människor fick för sig att eftersom kvinnor tydligt står bakom sina egna i allt betyder det att kvinnor är blinda och inte ser något. De har knappast känt några kvinnor. Samma kvinnor som står redo att försvara sina män i vått och torrt ... är nästan sjukligt klarsynta när det gäller hans tunna ursäakter eller hans tjocka skalle. ... Kärleken är inte blind – det är det sista den är. Kärleken är bunden, och ju mer bunden den är desto mindre blind är den.”⁷

Något min far Orval Hafén skrev i sin dagbok illustrerar Chestertons ”förbättrare”. Han hade kommit förbi oskyldig idealism, och hans ögon var helt öppna för obekväma realiteter. Men han hade också kommit förbi komplexiteten i att uppslukas av realism. Hans mogna, mer kompletta perspektiv gav honom en ny sorts enkelhet som lät honom tänka och handla produktivt och låta det han såg med sina vidöppna ögon underställas det han kände med sitt vidöppna hjärta.

En av mina föräldrars vänner kallades till biskop i deras församling och sa att han inte kunde göra det om inte min pappa blev hans förste rådgivare. Pappa hade tidigare tjänat i ett stavspresidentskap i tio år och kände sig hårt belastad av sina många ansvar. Så han skrev: ”Om det är möjligt, så låt den här bågaren gå förbi mig.” Han visste att ett biskopsråds arbete kunde kännas som ”ett ständigt malande [som] aldrig lättar”. Och ”på vissa sätt är jag inte ödmjuk och bedjande nog – jag har inte alltid varit villig att utan frågor underställa mig kyrkans alla beslut”.

Men eftersom han inte kände att han kunde ”säga nej till ett kall från kyrkan”, skrev han, ”inte som jag vill utan som du vill”. Han bestämde sig för att göra sitt bästa trots att han visste att han kanske skulle ”ha svårt med de ändlösa mötena”. Men ”kyrkans verk får komma först. Det

blir inte svårt för mig att betala mitt tionde och gå i kyrkan regelbundet, för det gör jag redan.” Men ”jag måste besöka templet oftare” och ”bli bättre bekant med församlingens medlemmar och ha ett äkta intresse för dem” i förhoppningen om att ”de har möjlighet att känna detsamma för mig. På mitt svaga sätt kanske jag måste försöka leva lika nära Herren som vi förväntar oss att generalauktoriteterna ska göra.” Min pappa var en försiktig och ärlig man som fortfarande tog sina ideal på allvar. Hans inställning gör att jag vill vara lika ödmjuk som min utbildning har lärt mig att vara stark.

Hollys berättelse ger oss ytterligare ett exempel på någon som utvecklas från oskyldig enkelhet genom komplexitet till beprövad enkelhet. Vid 18 års ålder var Holly extremt aktiv i kyrkan, men på ”autopilot”. Sedan övertygade någon henne om att kvinnor borde inneha prästadömet. Hon blev så övertygad om det att hon i vredesmod avsåg sitt medlemskap i kyrkan. Några år senare tog hennes rumskamrat på college missionärslektionerna. Holly satt med. Hennes hjärta rördes, och hon beslöt sig för att be för första gången på åratal.

Så snart hon hade uttalat orden ”himmelske Fader” började hennes frusna hjärta att smälta. Hon började gråta. I det ögonblicket kände hon ett ömsint band till sin Fader i himlen som under de närmaste dagarna och veckorna ledde till att hon upptäckte en relation till honom hon inte hade upplevt tidigare. Hon kallade det ”närheten”. Snart döptes Holly igen. När hon studerade och bad ökade ”närheten” till Gud. Envisheten mjuknade och blev till tillit. Hon sa senare om sina tidigare problem: ”Jag litar på honom. Han vet vad han gör.”

Profeten Alma visste allt om dessa tre stadier. Han lärde att tro på Gud är en process, inte en händelse, och att det krävs stora ansträngningar och tålamod. Som det står i Alma 32 sa han att i början får vi inte fullkomlig kunskap av vår enkla önskan att tro som gör att vi utövar trons första steg – vi ”*kan* [faktiskt] inte veta” säkert att Almas ord är sanna förrän vi försöker pröva hans ord genom att plantera fröet i våra hjärtan. När fröet växer utvidgar det våra hjärtan och upplyser våra sinnen tills det är mycket verkligt för oss. Men vi är inte klara ännu.

När vi stöter på den första överraskande komplexiteten måste vi vårda det groende fröet av tro noggrant, så att det inte vissnar när solen bränner. Tro kan genom sin natur övervinna (och övervinner faktiskt) motstånd som ibland kan vara rent av *frätande*. I hettan av dessa provningar minns vi särskilt att vi ska se framåt ”med trons öga” till den tid då vi fritt kan ta del av frukten på livets träd – belöningen för vår flit och vårt tålamod.

Och när vi når livets träd finns inte längre glappet mellan verkligheten och idealet. Vi har löst våra komplexiteter genom en svår men tillitsfull förfiningsprocess genom vilken verkligheten och idealet kan bli ett i ren och kunskapsfylld enkelhet.